(وەرگێڕی ناشارەزا، وەرگێڕانی سەقەت) _ ڕۆمانی دەرگای تەباشیربەنموونە_ ... سەدیق سەعیدڕواندزی

لەم ساڵانەی دواییدا، بزاوتێکی گەورە لەوەرگێڕان لەنێوەندی ئەدەبی کوردیدا دەرکەوتووە. کەتیایدا دەیان بەرهەمی نووسەرانی دنیا بەزمانە جیاوازەکان وەرگێڕدراونەتە سەرزمانی کوردی. ئەوبزاوتەبە پێی پاشخانی ڕۆشنبیری وەرگێڕوئاستی زانین و شارەزاییان لەزمان دەگۆڕێت. واتەئەزموونەکان جیاوازن. دیارەئەمەش بەهۆی نەبوونی نێوەندێکی تایبەت بەوەرگێڕانە کەتیایدا ستافێکی شارەزا، بڕیارلە سەرجۆروناوەڕۆکی ئەوبەرهەمانەبدات کەوەردەگێڕدرێن. بۆیە دەبینین هاوشێوەی زۆرکایەی تر،وەرگێڕانیش لەنێوئێمەداچەندین کەموکورتی هەیە.چونکە هەردەزگاو هەروەرگێڕێك پەیڕەولەجۆرێك نووسین و ڕێنووس دەکات کەخۆی دەیەوێت. نەك بنەمایەکی داڕێژراوی زانستییانە و زمانەوانی هەبێت. هەڵبەتە وەرگێڕان هونەرە.لەوهونەرەشدا پێشمەرجی یەکەم شارەزایی و قوڵبوونەوەیە لەهەردوو زمان.تائاستی هاوتاکردن و بەراوردکاریانەی زمان.ب
ەڵام لە شارەزایی گرنگتر، زاڵبوونی وەرگێڕە بەسەرهەردووزماندالەڕووی واتاسازی و چەمك و دەربڕینەکان. بۆئەوەی ناوەڕۆکی دەق وەك ئەوەی کەهەیە بگەیەنرێتە خوێنەر. بێگومان مەرج نییە لەهەردووزماندا، هاوواتاو مانای دروستی وشەیەك وەك یەك بوونیان هەبێت. بەڵام مەرجە مانای ئەو چەمکە هێندە لەزمانی بۆ وەرگێڕدراو نزیکبکرێتەوە، تاڕادەی گەیاندنی مانای تەواو.لەوەرگێڕاندا هەرگیز دەقێك وەکوخۆی بەهەمان وێنەو بونیادی زمانەوانی، بەهەمان ئاماژەو واتا،لەزمانێکی دیکەدا بەرجەستەناکرێت. بەڵکو ناوەڕۆك، پەیام و ئاماژەکان دەگەیەنرێن.کەچی لەهەندێك کاتدا، وەرگێڕەکانی ئێمە، وەرگێڕانی وشەیی یاخود ڕاستەیی دەکەن. بەبێ گونجاندن و هاوشێوەکردنیان لەگەڵ زمانی کوردی.

بەمەش دەکەونە هەڵەی سەیرەوە کەخۆشیان درکی پێ ناکەن. چونکە هەموو زمانێك، بونیادێکی ڕێزمانی و زمانەوانی تایبەت بەخۆی هەیە.

کەلەکاتی وەرگێڕاندا، گێڕانکاری لەوبونیادییە زمانییە دێتە ئاراوە.بۆیە دەبێ وەرگێڕهێندە شارەزاو بەئاگا بێت نەکەوێتە هەڵەی لەو شێوەوە. هەڵبەتە، هەڵەیەکی گەورەیە کەسانێك پێیان وابێت وەرگێڕان، زمان زانینە بەتەنیا. یاخودهەرکەسێك زمانێکی زانی، ئیدی ئاساییە کتێب وەربگێڕێت.لەڕاستیدا وەرگێڕان هونەری قوڵبوونەوەو شارەزایی و ئاگایەکی بێ سنوورە لەهەردوو زماندا. زاڵبوونە بەسەر وشەو ڕستەو دەربڕینە زمانەوانییەکان. ئاگابوونە لەهاوواتایی وجیاکاری بونیادی زمانەوانی دووزمان لەئاستی مۆرفۆلۆژی وسێنتاکسدا.بۆ ئەوەی لەکاتی وەرگێڕانی دەقێکی ئەدەبیدا، ناوەڕۆك و ماناکانی دەق بە زمانی بۆ وەرگێڕدراو بگەنە خوێنەر.

وەلێ بەداخەوە بەشێك لەوەرگێڕەکانی ئێمەشارەزاییەکی ئەوتۆیان لەوهونەرە نییە، هەر تەنها وەك ئارەزووێکی خۆیان ئەو کارەدەکەن بەبێ ئەوەی بە پیشە وەرگێڕبن. واتە هەمووکارەڕۆشنبیرییەکانی خۆی تەنهالەوەرگێڕانی کتێبدا ببینێتەوە. چونکە وەرگێڕان سەلیقەو پشوودرێژی دەوێت. بۆیە دەبینین بەپەنجەی دەست دەژمێردرێن ئەو وەرگێڕە کوردانەی وەرگێڕانەکانیان لای خوێنەر بەهاو چێژی ئەدەبی هەیە.چونکە ئەگەرزمان زانین پێوەر بێت بۆ وەرگێڕان، ئەوا بەهەزاران کەس عەرەبی و ئینگلیزی و فارسی و ئەڵمانی دەزانن. بەڵام چەندیان وەرگێڕن؟ڕۆمانی دەرگای تەباشیر، نموونەیەکە لەونموونە زۆرانەی وەرگێڕان کەچەندین هەڵەوکەموکورتییان تێدایە. بەبڕوای من وەرگێڕی ڕۆمانەکە هێندەی مەبەستی بووە ئەوڕۆمانە وەربگێڕێت، هێندە بەلایەوە گرنگ نەبووە ئاخۆ وەرگێڕانەکەی لەچ ئاستێکدایە. ئەم ڕۆمانە جۆرێك لەپەلەی پێوەدیارە. هەروەك خۆشی لەپێشەکی ئاماژەی پێکردووە کەبەهەشت مانگ ئەو ڕۆمانەی وەرگێڕاوە. لەکاتێکدا، وەرگێڕانی ئەو ڕۆمانە ڕەنگە پڕۆژەیەك بێت چەند ساڵێك بخایەنێت.بەدەگمەن لاپەڕەیەکی ئەوڕۆمانە هەیە، هەڵەیەکی تێدا نەبێت. چ لەڕووی چاپ، چ لەڕووی زمان. بەڕادەیەك خوێنەر بەر چەندەها هەڵەدەکەوێت. ئەوهەڵانەش بەشێکیان هەڵەی چاپ و ڕێنووسن. بەشێکیان پەیوەندی بەشێوەی وەرگێڕانەکەوە هەیە، کە پێدەچێ وەرگێڕ وشەبەوشەی وەرگێڕابێت. بۆیە هەست بەلەنگی وناهونەرییەکی زۆر دەکەین لەئاستی دەربڕینەکاندا. لێرەدا بۆ بەرچاو ڕوونی خوێنەر ئەو هەڵانە دیاری دەکەین.

یەکەم:_ هەڵەی دەربڕین و زمان:_

بێگومان زمان بەگشتی و زمانی کوردیش بەتایبەتی، بونیادێکی

زمانەوانی تایبەت بەخۆیان هەیە، کە تیایدا بکەرو فرمان و ئاوەڵناوو پێشگرو چەندین نیشانەی زمانەوانی تر، بەگشتی بەسەریەکەوە مانا دەگەیەنن. هەرجۆرە لادانێك لەوبونیادە زمانەوانییە، دەبێتە هۆی تێکدانی ماناکانی ڕستە. کەچی وەرگێڕی ئەوڕۆمانە، ئەمەی ڕەچاو نەکردووە. بۆیە چەندین دەربڕینی ناڕێزمانی دەبینین. وەك ئەمانەی خوارەوە:_

*(منی فریشتە ئاسا هەرگیز باس لەو ئاژەڵە نووستووەی ناخی ناکات_ل22).

*(لەسەر جێلانیەکە لەیلام پاڵدەنا_ل21).

*(کارپێکەری یارەیەکە_ل23).

*(وەك مێتەکەیەکی قوڵس بەبیریدا تێدەپەڕ دەبێت_ل26).

*(هەندێك لایەن سکاڵایان لەئێستگە تۆمارکرد_ل30) ئایا سکاڵا لە ئێستگە تۆمار دەکرێت؟.

*(کەوتە هەڵدانەوەی لاپەڕەی تێنووسەکە بچووکەکە_ل43).

*(لەژێرکاریگەری توندوتیژی هەستی بەونبوونی قیبلەنامەو گەرەلاوژێ دەستی بەخوێندنەوە کرد_ل51).

*(بەبێ ئاگا هاواری دەرکرد-ل51). لەڕۆمانەکەدا مەبەست هاوار کردنە.کەچی دەبینین چۆن تەنها بە مۆرفیمێکی سادە، تەواوی مانای ڕستەکە گۆڕاوە. لەخۆوە نییە دەڵێن: وەرگێڕ خائینە.

*(ماوەی زیانزە ساڵە_ل51).

*(لەبەرئەوەی لەناسك و قرچۆك بوو بەچرکەساتە شیعریەکان-ل60).

خوێنەری بەڕێز، هیچ چێژو جوانییەك لەودەربڕینە دایە؟.

*(بەتامایە کاری خوودکوژی بکات_ل62).

*(تژیە لەنەخۆشی پیری_ل66).

*(دەچووە نماشی شانۆگەری_ل72).

*(ئەمەخۆشحاڵی دەکات لەبەرقوڵسی ئامادەبوونی لێرە_ل74).

*(ئەم پرسیارەی لێ دەرپەڕی_75). پرسیار دەردەپەڕی، یان دەکرێت؟

*(هەموو بۆچوونە ڕۆمانسیەکان لەبەهای ڕەوتی تایبەتی وبۆچوونە نەبوونیەکانەوە_ل83).

*(دەرکەوت بڕیاری ئازادی عێراق لەکۆنگریسی ئەمریکی بۆ گرێگرێیە، ئاسمان بەچاودێری تاوی سەندووە._ل85).

*(ئازادی گشتی بۆ زیندانییەکان دەرکردووە_ل85).مەبەست لێرە لێبووردنی گشتییە. بەڵام ئایا ئازادی گشتی و لێبووردنی گشتی هەمان واتایان هەیە؟.

*(ساڵی 2010سەدام دەستبەرداری دەسەڵات بوو-ل90).

*(لەوانەیان زۆرکەم بوو لەدۆخێکی نێو دەوڵەتی لەو شێوەیەدا_ل92).

*(شوویان بە کووڕی خێلە گەورەکان کردووە_ڵا94).وەرگێڕی ڕۆمانەکە وادەزانێ(کوڕ)و(کووڕ)هاوشێوەو هاومانای یەکترین.کووڕ بەمانای قەزەم دەێت. بەڵام کوڕ بەمانای کوڕدێت.

*(هاوڵا یەتیانی شار_ڵا95).
*(هیچ بنەمایەکی ڕاگەیاندنی نییەجگە لەزمانی فەوجی پاراستنی میلیشیای بەهێزلەکەسانی هۆزەکەی و ئامۆزاکانی پێکدێن_ڵا100).
مەگەروەرگێڕی ڕۆمانەکە بزانێت مەبەست لەناوەڕۆکی ئەوڕستەیە چییە؟.
*(روخساری لەنێوتۆزوخۆڵدا جووتێك چاوی گەورە شەبەقی داوە_ڵا123).
*(گوێنەدان بەڕێکخستنی گرنگ لەتەندروستی_ڵا138).
*(لەعلی وریاتر لەجوڵەی شەقامەوە دەتوانێت بەئاسانی مەلەی تێدا بکات_ڵا143).
*(خراپەکاری زاوزێ دەکات_ڵا144).
*(خاوەنی ئێستگەکە تۆی بەمەن ڕایسپاردبوو_ڵا166).
*(عەلی لەنووسینگەکەی دادەنیشت بوو_ڵا179).
*لەیلا بەنهێنی دەزگیرانی بەعەبدولعەزیم بوو_ڵا183).
*(تەنها هەنگاوێك بۆسەرقەنەفەی هۆڵەکە ئەم زەخیرەیە بەشی دوو هەفتەدەکات_ڵا273). کێ دەزانێ وەرگێڕ مەبەستی چییە؟.
*(رافد بووبەدەسەڵات-ڵا234).
*(لەناوبەفرگرەکەی خواردنەوەی دەرکرد_ڵا307).
*(بەیانی زووبیری پەیمانی لەیلای بیرهاتەوە_ڵا313).
*(یەکێك لەمنداڵەکانی تای لێ نیشتبوو_ڵا316). ئایا منداڵا تای دەیگرێت، یا دەنیشێت؟.
*(دانیشتنی سڕینەوەی خودی یاخی کە ئەوبەڕێوەی دەبرد_ڵا317).
*(ڕۆژێك جلێکی ڕێك و پێکەم لەبەرکردبێت_ڵا324). سەیری داڕشتنی ئەو ڕستەیە بکەن لەڕووی ڕێزمانییەوە!.
*(گوێت لەم قسەکانم بێت_ڵا336).
*(ماوەی چەند مانگێك بەزەمەنێکی لووسدا تێپەڕێ_ڵا350). تۆ بڵێی شتێك هەبێت بەناوی زەمەنی لووس و زەمەنی زبر؟.
*(خۆی کرد بەخەو_ڵا413).
ئەمانە بەشێك بوون لەودەربڕینانەی لەڕووی زمانەوە، چەند کەمو کورتییان هەیە، کەدەیانی تریشمان بواردووەو نەمان نووسیون.

دووەم:_نووسینی وشە بە ڕێنووسی جیاواز:_

وەرگێڕی ئەوڕۆمانە، ڕەچاوی هیچ ڕێسایەکی زمانەوانی و ڕێنووسی نەکردووە لەکاتی وەرگێڕاندا. بۆیە لەچەندین شوێندا، چەندین وشە

بەڕێنووسی جیاواز دەبینین. تەنانەت وشە هەیە بە پێنج جۆری جیاوازی ڕێنووسی نووسیوە.وەك:(تلفۆن ڵا130/تەلەفۆن ڵا139/تەلیفۆن ڵا142/تلیفۆن ڵا30/تیلفۆن ڵا31).وێرای ئەمەش دەیان وشەی تری بە ڕێنووسی جیا نووسیوە.وەك:_(سكس_سیكس/دەیگوت_دەیگووت/بانق_بانك/خوود_خود/شووقە _شوقە/پەسپۆرت_پاسپۆرت/روخسار_رووخسار/كۆچە بەر_كۆچبەر/ساختە_سەختە/عەبدولعەزیم_عەبدولەعەزیم/رەشید_رەشیدد/سەرەدەم_سەردەم). ئەمانەو چەندان وشەی تر، كە دەكرێ خوێنەران لە كاتی خوێنەوەی ڕۆمانەكەدا خۆیان تێبینی بكەن.

سێیەم:_ هەڵەی چاپ:_

بڕواناكەم هیچ ڵاپەڕەیەكی ئەو ڕۆمانە هەبێت، هەڵەیەكی چاپ و تایپكردنی تێدا نەبێت.هەربۆ ئاماژەكردن تەنها لەپێشەكی ڕۆمانەكەدا كە خودی وەرگێڕ نووسیویەتی،نزیكەی دەهەڵەی چاپ هەیە. ئەم هەموو هەڵانە دەلالەتن لەوەی كەڕۆمانەكە هیچ پێداچوونەوەیەكی بۆنەكراوەو وەرگێڕەكەی هەرمەبەستی بووە زوو وەریبگێڕێت. ئەگەرچی كەم بڵاوكراوەهەیە هەڵەی تێدا نەبێت، بەڵام بەوشێوەیە نا. لێرەدا ئاماژەبەهەندێكییان دەكەین.بۆنموونە:_(نامەی كاغزی ڵا18/خالێ پشكن _ڵا20/توانەی گوێگرتن_ڵا88/ هاولایەتیانی شار_ 95/كۆچەبەر _ڵا276/تەنگە نەفاسی_ڵا144/بورار_ڵا142/ ناسنامەی سەختە_ڵا109/ گەڵتەت لەگەڵا دەكەم_/لەوكەتەی_ڵا144/ ناخۆ_ڵا277/بەجێهێت_ڵا200/ دارامان_ كەمەبەست داڕمانە). ئەمانەودەیان هەڵەی چاپی تركەدەكرێ بۆدڵنیایی زیاترخوێنەران خۆیان ڕۆمانەكە بخوێننەوە. دواجار دەمەوێ ئاماژە بەوە بدەم، كەكاتێ لەخوێنەوەی ئەم ڕۆمانە بوومەوە، گەیشتمە ئەودەرەنجامەی كەوەرگێڕی ڕۆمانەكە، هیچ سەروكاری لەگەڵ وەرگێڕان نییە. لەوانەیە عەرەبی بزانێت و زۆرباش قسەشی پێ بكات، بەڵام زمانەكەی زمانی وەرگێڕان نییە.ئەمە لەلایەك، لەلایەكی ترەوە دەرگای تەباشیر ئەو ڕۆمانە جوان و بەچێژو گرنگە نییە وەك ئەوەی وەرگێڕەكەی لە دەیان شوێن بانگەشەی بۆكردووە، كەدیارە هۆكارەكەی چییە.بەپێچەوانەوە، ڕۆمانێكە ڕوودا وەكانی تێكەڵ و پێكەڵن، هیچ پەیوەندییەكی ئۆرگانیكی و بابەتی لەنێوانیاندا نییە. كەڕەنگە ئەمە پەیوەندی بەوەرگێڕانەكەیەوە هەبێت.دەرگای تەباشیر، نەلەڕۆمانی شەماعیە، نەلەڕۆمانی كوژرانی كابرای كتێب فرۆش، نەلەڕۆمانی فیتنە، كەهەرسێكییان هی سێ نووسەری عێراقین، جوانترو بەچێژتر نییە. هەرخوێنەرێكیش گومانی لەوبۆچوونەی من هەیە، بابچێت دەرگای تەباشیر بخوێنێتەوە!!…

*پەراوێـز_ دەرگـای تەبـاشیر/ ڕۆمان-نووسـینی ئەحمـەد سـەعداوی/ وەگێڕانی/ دانا عەسکەر/ بڵاوکراوەی دیالۆگ 2018.

سەدیق سەعیدڕواندزی